

Jeanette Winterson: Aikakuilu

[PM/31 ADMIN](#)

Talvinen tarina Lontoossa – MIRVA KARKINEN (21.5.2020)

Jeanette Wintersonin romaani *Aikakuilu* (2020) kuuluu Johnny Kniga -kustantamon Shakespeare-teossarjaan. Sarja käsittää kahdeksan William Shakespearen klassisia näytelmäteoksia mukailevaa teosta. *Aikakuilun* tarina ja teema punoutuvatkin tiukasti Shakespearen *Talvisen tarinan* (1611) ympärille. Winterson leikittelee alkuperäisteoksen hahmoilla ja sijoittaa heidät ajan mystiseen jatkumoon mielikuvituksen ja realimaailman taitoskohtaan. Kertomuksen ydin piilee taidemaailman kaanonissa ja sen rajojen venyttämässä: Wintersonin ja Shakespearen hahmot elävät samaan aikaan sekä kirjan sivuilla, menneisyydessä, nykyisyydessä että ajattomassa ikuisuudessa.

Wintersonin teos alkaa Shakespearen *Talvisen tarinan* tiivistelmällä: Ruhtinaat Poliksenes ja Leontes elävät sovussa, kunnes Leontes alkaa epäillä pian syntyvää tytärtään Polikseneen lapseksi. Leontes hankkiutuu lapsesta eroon, ja vasta vuosien päästä tytär löytää takaisin kotiin ja tapaa oikean perheensä. Wintersonin tarina rakentuu teoriaan, jonka mukaan Shakespearen hahmot eivät tarinan lopussa jääneetkään näytelmätekstin sivuille, vaan jatkoivat elämäänsä ajan kuilussa:

“Ilman enempiä selityksiä, varoituksia saati psykologisia tulkintoja näytelmän loppu sinkoaa kaikki henkilöt uuteen elämään. Miten he pärjäävät, se jää aikakuilun asiaksi (Winterson 2020, 16).”

Wintersonin tarina mukailee *Talvisen tarinan* juonta niin tarkasti, että lukija osaa ennakoida tapahtumien kulun. Tätä kerronnallista ratkaisua voidaan pitää tyylikeinona, joka antaa lukijalle mahdollisuuden syventyä hahmojen motiiveihin: tulkitsijan on helppo tarkastella ja arvioida hahmojen toimintaa, kun tietää jo etukäteen tapahtumien lopputuloksen.

Shakespearen tarinassa Leonteen ainoa poika, Mamilus, menettää henkensä. Jo tarinan alkaessa on näin ollen selvää, että Wintersonin luoma Mamilusta vastaava Milo-poika tulee menehtymään.

Alkuperäistarinan tunteva lukija toimii hahmojen ja tapahtumien yläpuolella liikkuvana tarkkailijana, joka voi halutessaan palata *Talvisen tarinan* pariin ja tarkistaa, millainen kohtalo kutakin hahmoa odottaa.

Lukijan ja hahmojen asetelma heijastelee aikakuilua, jonka olemassaolosta myös hahmot ovat tietoisia: useaan otteeseen he toivovat voivansa kääntää ajan kulkusuunnan ja palata menneeseen, tai ainakin tietää jotakin tulevasta.

Kirjailijan luomat hahmot liikkuvat todellisuutta vastaavassa miljöössä, joka on täynnä viitteitä ja sidoksia realimaailmaan nimien ja tuttujen ilmiöiden muodossa. Winterson sijoittaa myös itsensä tarinaan mainitsemalla, että eräs keskeisistä hahmoista on näytellyt juuri Wintersonin teoksesta tehdyssä näytelmäsovituksessa. Romaanin lopussa kerronta siirtyy tarinasta Wintersonin omiin kokemuksiin ja ajatuksiin. Kertomuksen sulautuminen kirjailijan pohdinnaksi sulattaa seinän fiktion ja todellisuuden välillä. Persoonattomana pysytellyt narratiivi paljastuu kirjailijaksi itsekseen, mikä yhdistää tarinan tapahtumat tosielämään. Kertojan persoonan paljastuminen saa lukijan palaamaan tapahtumiin jälleen uuden näkökulman siivittämänä. Kyseessä on taas uusi kerronnan keino, jolla Winterson yhdessä lukijan kanssa kääntää aikaa eteen- ja taaksepäin.

Wintersonin valinta muuttaa Shakespearen hahmot nykyajan henkilöiksi toimii selkeytensä puolesta, mutta tuo teokseen naiveja, karikatyyrimäisiä elementtejä. Shakespearen Leontes-hahmo on Wintersonin versiossa nimeltään Leo, samoin kuin Hermione on MiMi ja Poliksenes on Xeno. Nimien yksinkertaiset muunnokset yhdessä hahmojen liioiteltujen piirteiden kanssa tekevät hahmoista karikatyyrimäisiä ja epäuskottavia. Hahmot jäävät myös varsin yksiulotteisiksi, sillä heidän roolinsa on lähinnä toistaa ja jäljitellä Shakespearen luomusten toimintaa. Tämä johtaa siihen, että myös tarinan käänteet tuntuvat

melodramaattisilta ja epäuskottavilta. Tapahtumien suurentelu, hahmojen ylidramaattisuus ja yhteys *Talviseen tarinaan* muistuttavat kuitenkin lukijaa siitä, että Aikakuilukin on loppujen lopuksi vain hyvin perinteinen satu.

“Aikakuilu”-termi esiintyy teoksessa useassa eri yhteydessä. Jo *Talvisen tarinan* tiivistelmässä kertoja vihjaa hahmojen syöksyneen aikakuiluun, mutta termiä käytetään pitkin tarinaa myös sen muissa muodoissa: MiMin yhtyeen nimi on “The Gap of Time”, minkä lisäksi Xeno kehittää koko tarinan ajan kunnianhimoista virtuaalitodellisuudessa pelattavaa peliä nimeltä “Aikakuilu”. Myös Leo harmittelee useaan otteeseen aikaa ja sen kulumista. Hän katsoo kerta toisensa jälkeen Superman-elokuvan, jossa Supermies kääntää ajankulun suuntaa lentämällä tarpeeksi nopeasti vastapäivään.

“Aikakuilulla” Winterson ei siis viittaa vain yksittäiseen, tiettyyn asiaan, vaan ihmisiä yhdistävään haluun hallita ajan kulkua ja hyödyntää sitä omiin tarpeisiinsa.

Romaani sisältää runsaasti viittauksia ja suoria sitaatteja muista teoksista. Shakespeare-käännösten (Cajander 1894 & Vainonen 2006) lisäksi tarinassa lainataan säkeitä muun muassa amerikkalaiselta runoilijalta, T. S. Eliotilta. Myös esimerkiksi ote Peter Sarstedtin laulusta *Where Do You Go To (My Lovely)* on lainattu Hectorin suomennoksesta *Kuningatar*.

Kirjan on suomentanut Saara Pääkkönen, joka oli myös yksi WSOY:n Shakespeare-sarjan kustannustoimittajista. Jeanette Wintersonin *Aikakuilu* on kunnianosoitus klassiselle näytelmäkirjallisuudelle ja sen ajattomalle luonteelle.

William Shakespearen *Talvinen tarina* esitettiin oletettavasti ensimmäistä kertaa jo 1600-luvun alussa, mutta lukijat ovat kuitenkin palanneet teoksen äärelle vielä vuosisatoja myöhemmin ja näytelmästä on tehty useita moderneja sovituksia. Tällainen sovitus on *Aikakuilun* lisäksi esimerkiksi BBC Television Shakespearen tuottama *The Winter's Tale* -elokuva vuodelta 1980. Shakespearen samastuttavat hahmot ominaispiirteineen, tutut mutta jännittävät juonenkäänteet ja ajattomat kysymykset herättävät lukijan kiinnostuksen myös nykypäivänä.

Vaikka Winterson on *Aikakuilussa* sijoittanut hahmot täysin erilaiseen ympäristöön ja lisännyt tarinaan uudenlaisia yksityiskohtia, perustavanlaatuiset kysymykset pysyvät muuttumattomina: lukija jää teoksen luettuaan pohtimaan, onko olemassa kohtaloa, tai edes vapaata tahtoa. Kertomus myös herättää kysymyksen siitä, onko ihmisen toiminta määritelty ennalta jo jossain aiemmassa elämässä – kenties aikakuilun tuntemattomassa poimussa.

Jeanette Winterson, *Aikakuilu* (“The Gap of Time”, 2015). suom. Saara Pääkkönen, Johnny Kniga Kustannus, 2020.

Mirva Karkinen opiskelee kirjallisuutta Jyväskylän yliopistossa